

از بر ایتمچا

دولتدک سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورک غزتمسیدر.

آوننه شرایطی:

یانوارک برینه دک یا تو ایچون ۲۳ باشقه شهراره ۳۵ روبلهدر.
بر آیلنی باکوده ۱۲ باشقه شهراره ۱۹ روبلهدر.
اعلان قیاتی:
سطری ۳ روبله کرانه کیدن اعلانلار ایچون کشت ایدیلر.

تورک و اسلامفه مفید مقالهلر، صحیبه لرمز آچیلدور. درج اولنسان اوراق اعاده ایدیلنر. درج ایدیلن مفاکات مکالماتی اداره تمین ایدیلور.
محل اداره:
باکو، وورونوسکی و غوبرنسکی کوجارلرک کنجده ۳ نومرولی ایوده «آذربایجان» ادارسی
تلفون نمبر. ۳۹-۶۰
نک نسخسی ۵۰ قیلک.

احضار

بارین ارجین ناسیبه غزتمه مزک نونوی روسی تک چهارشده کونی نشر ایلمه چکنی بقره خیر وزیریش.

باکو، ۲۵ نشرین ثانی
باله ویزم تهلکسی
باله ویزم تهلکسی رض ایتمک ایچون یانکیز بر سلاح کوجی کافی اولماز. چونکه اونلارکده لرننده سلاح یوارد و نفوسجه اونلار شیندیلکده ملطف مقلدن فضلهدرلر.

باله ویزم ایله محاربه کیرشدهن قدم یونلک ایچون نمیت برزمین حاصل ایتمک لازم کلیلر. بوله برزمین بالخصوص عربی قطعه نلرندن اس الحرحه که اعبیتی جائز قاقاز اولکسندمه حاصل ایتمه یلدر بو زمین نهدن عبارت اولایلر?
بو زمینی باله ویزم بلاستی باشلا ریندن رفع ایدوبله اولرنه بشرحه لایلیق بر میشت تامین ایتمک ایچون استقلالیرینی اعلان ایتمک قاقاز ملت لرنیک آردسندمه آرمالیدر. قاقاز ملت قری روسیهده حکمفرما اولان باشه.

ویزم آتارشینندن اولرلینتی مدافه ایدوب و بوله آتارشیده شریک اولما. سان نیتیه داخل روسیه ایله آرارالینده بر سد تشکیل ایتدیلر. و اوز اهل ایسک عرف و عاداتی کمالانته مناسب طرز اداره ایدیلر. ویس یاخشی اوز لری ایچون گلدان سورودیلر. ایچلینده هر ج-مراج و آتارشی قلاق یوقیدی.

قاقاز ملتری بوله بر منظم حالده یاشایندمه منتقل اولکبه وارد اولور. لار، لکن منتقل اوز ناملرنه گلمه یوبه دوس ملتی نانه کیشلر و مقصدلریده روس ملتی باله ویزم بلاسندن خلاص ایسکدر. منتقل ایله آذربایجانک بی تختنه وارد اولان بقتی سیاسی فرقه

نایدنملری و یرلی روسلاردان بعض غرویلار منتقلرک باکوبه ووردی ناسیبه باشقه فکرله دوشوب سوسا لیزم باراغی آتشدنه حقیقی روستق، حیاتی بروزه ویرمک ایتیلور. و آذربایجانی روسیه دولتنک هیسه کی کبی ولایتقطع جزئی، عدایدهلرک یرلی اهالیکن خواهش و ایستکلرنی بنده اکتار ایدوب، اونی نظر اعتباره آلمات ایستویورلر.

متفق قوماندانلق روسیه نانه ایش کورمستدن دلایل بومشده برقدرد یی طرف کیمی دوریلور، لکن طبیعی عموم آسایشک خلدار اولماسنی دفع ایدمچکری شهسزدر.

ذاتا منتقلرک باشقه درلو سیاست آیارمالاری غیر ممکن بر امردر، چونکه اونلار ایچون باشقه درلو یول یولدر.
لکن دیگر طرفدن هم منتقلر، هم روسییی دولتکنک ایچون آذربایجان لیلاردان باشلاماق نیتنده اولان روس ملتچیلری و همده باله ویزمک علیهنده اولان باشقه سوسیالیست فرقه لری ناه.

بشده لری بونی ملاحظه ایتیلدرلر که روسیه تک تخلص ایچون یسکی دولتمش یسکی انتظامه دوشمش بر اولکهنده دهیرتک قصدنده اولسالار، اوندنه دفاشی قایدینی یرده گوزینی چخار- دریمثلی مفهومجه ایش کورورلر.
آذربایجان اوز یرنده دوروب، هیچ بر یره قاجیلور، اولندا کی طرز اداره- دهموقراتیک جمهوریتی- ایچیرسندمه باشا یان هر برملک متساوی حقوق اولما- سنه برگرودر. خلاصه ایندی یه کیمی فوق الامده حادثات ایچنده یاشادینیزه کوره مجلس میوعنان تولیایلماشدی

و حکومت اعضاری ایچنده باشقه ملتزدن نایدنه یوق ایدی. ایندی ایسه مجلس میوعنان دعوت ایدیلوب واوراده هربر ملته نفوسنه کوره یر وزیریلر و احتمال که حکومت اعضاری جمله- سنده بر نیجه تقر روس و ارمنی دها اولسون. بوله یرشکده آذربایجان رو سیهدن دخی آریلیوره، لکن دیور که روسیه تک مرکزنده امن و آسایش بریا اولسون و بوتون ملترک دایی بر یره تولیاسون، اونلارک دیدیکنه ز راضی یق، روسیهده بوتون ملتر ایچون حریت، مساوات و اخوت اساسیه نه دولوشکل اداره اولار- سن دخی اوکا تابع اولاروز، لکن ایندیندن، مرکزی آتارشی ایچنده اولا اولوبله بر آسایش بریا اولمش قلمه ده یویگ سیاسی تبدلانته بر لزومتی واریمیدر?

آذربایجان تورک لرنیک دیدیلگری بورد، چونکه یوراده اولبه بر سیاسی تبدلانته قدم قویقدانه، شهبه سزدر که درلو دولو حساب دخی اوزینه یر تاپاجاقدرد. بو ایسه امن آسایش عوضنده یتنده هر ج-مراج سالاجاقدرد. بوله اولدیقدمه باله ویزم کسب قوت تاپا- جاقدر و نتیجه اولاروق، شمالدن کلن فورطنه یزم هامومزی اوز مدعش داناما لارنه کرفتار ایدمچکدر.

باله ویزم ایله موقبتلی بر صورتده محاربه ایتمک ایچون بوله احتراصاته هیچ بر صورتده محل ویرممه ایلدر. اگر منتقلر و اولکهمزده یاشایان روس ملتی نایدنملری حقیقی صورتده روسیینی باله ویزم کردایندن خلاص ایتمک ایتیلورلر-ه، اونلار همین بلا- نک هیچ بر یرده باش ویرممه-سکان ویرممه ایلدرلر.

تلغراف خلرلی

هر-بیره آجمنستک ۲۳ نشرین ثانی، سلطمانی انگلیز قرائتک نظم.
پارلمان تمیدیه قندم کی قنقنده انگلیز قرالی محاربهده بولمیتیلر بختلرکدن فوق الامده فداکارانه قارشی متضاراق اظهار ایدوب محاربه تک تخریباتی یکندن تمسیراتینده ک و ملت آسوده لکی بریا ایدلمیه تک عالمانی قیرماننه دعوت ایتدی. قرال بوله آغر محاربه نی برشمه انگلیز لرنه موقتت ویریش روح انگلتره خلتنک آسوده لکنی تامین ایچون بر اوزلر تکیشی کبی بوله آ-مان برضایتده اوناری بوقافازه ظن ایدیلور.

یحی بلجیا قاینسی

قرال آلبرت قطع ایتشدور که عموم فرقه نایدنملری اشتراکله بر حکومت تاسیس ایسون دوتنه تسلیمی

انگلیز دیوایی (نی) ۲۶ نشرین ثانی ساعت ۹ ده تسلیم اولساقه کشتن برنجی و دک مهم آلمانیا دوتنه قلمستی یقوازل ایدنی، (کورسی نلراف آجمنندن)

- رومل شهرندن غایبوره خیر وزیریر که کوجارده توقوشا دوام ایدیلر. قلملر بوله میونه بانک اولمش. بوروز آزا تورغولی حال کیریمتمکدر. فابریقا و زاوودلاردا قوتوش تشکیل ایدیلمش. بولارک اکثری قومونیت (اشتراکیون) ددر.

- ولسقن خیر وزیریر که آرخاقلسق ده تازموقت حکومت تشکیل ایدیلمش. حکومت هتت یاقوقتی، بولقوویک دوروف، قیاز فورا کین ویر نیجه قادت داخل اولمش. کسه حکومت اعضارندن بر جسمی جیس ایلوب دیکر جسمی قاجوب فورالامش. آرخاقلسق بوروز آزابسی یاقوقتی اشتراک ایتمک شرطله حکومت هتت داخل اولاجالارینه سوزومشدر در. بوروز آزا ایله انگلتره قوماندانلقی آراشدنه بوبارده اختلاف وجوده کلمشدر. - داشکندن خیر وزیریر که تورکستان جبهه-نده بولوش عسکلری مورعهرتی ترک ایدوب گری چکامشدر. - سه-ده-داندن خیر وزیریر که آلمان لارنجیلی سورتده شترایقوف غوبرتاسی یوشانلارلا. - موسوفان خیر وزیریر که: متق دوشلر دامعاغیلدهه جنسی روسیه اهالیته خطا بر مراجمتانه نشر ایدوب روسیه نیجه دیوانه و بقری قوماق ایچون جنسی روسیه به هجومه خاشر لاندنه دعوت ایدیلر. (هر-بیره آجمنلینی تک نلراف لری)

لؤلوسن

ویریر ۱۵: هر بتابیه حریتی کیمسی نشرین ثانی تک ۹ نده جبل الطارق بولغانده منابه قوتوتوب ۳ ساعتدن سوگره قری اولمشدر. اوزرودوقوز سابلایله ۶۳۳ هر آدم خلاص ایدیلمشدر.

Bazar ertəsi, 25 noyabr 1918-ci il, nömrə 49

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, elmi və iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 20 səfərlümüzəffər sənə 1337. 25 təşrini-sani sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiati: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İXTAR

[XƏBƏRDARLIQ]

Yarın ərbəin münasibətilə qəzetəmizin növbəti nömrəsinin çaharşənbə [çərşənbə] günü nəşr ediləcəyini qarelərə [oxuculara] xəbər veririk.

BAKİ, 25 TƏŞRİNİ-SANİ

Bolşevizm təhlükəsi

Bolşevizm təhlükəsini rəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün yalnız bir silah gücü kafi olmaz, çünki onların da əllərində silah vardır və nüfusca [sayca] onlar şimdilikdə tərəfi-müqabildən fəzlədirlər.

Bolşevizmlə müharibəyə girişmədən əqdəm [əvvəl] bunun üçün münbit bir zəmin hasil etmək lazım gəlir. Belə bir zəmin bilxüsus [xüsusilə] hərbi nöqtəyi-nəzərindən üssülhərəkə [baza] əhəmiyyətini haiz [daşıyan] Qafqaz ölkəsində hasil etməlidir. Bu zəmin nədən ibarət ola bilər? Bu zəmini, bolşevizm bəlasını başlarından rəf edib də özlərinə bəşərcə layiqli bir məişət təmin etmək üçün istiqlaliy-

yətlərini elan etmiş Qafqaz millətlərinin arasında aramalıdır. Qafqaz millətləri Rusiyada hökmfərma [hakim] olan bolşevizm anarşisindən özlərini müdafiə edib və böylə anarşidə şərik olmamaq niyyəti ilə daxili Rusiya ilə aralarında bir sədd təşkil etdilər və öz əhalisinin örf və adət [adət-ənənələri] kamalatına [kamilliyinə] münasib tərtib-idarə yaddılar [sistem qurdular] və pis-yaxşı özləri üçün güzəran sürürdülər. İçlərində hərc-mərc və anarşi-filan yox idi.

Qafqaz millətləri böylə bir müntəzəm halda yaşadıqda, Müttəfiqlər ölkəyə varid olurlar [gəlirlər]. Lakin Müttəfiqlər öz namlarına gəlməyib, rus milləti namına gəlmişlər və məqsədləri də rus millətini bolşevizm bəlasından xilas etməkdir. Müttəfiqlərlə Azərbaycanın paytaxtına varid olan bəzi siyasi firqə nümayəndələri və yerli rusalardan bəzi qruplar Müttəfiqlərin Bakıya vürudu [gəlişi] münasibətilə başqa fikirlərə düşüb, sosializm bayrağı altında “həqiqi rusluq” hissiyatını büruzə vermək istəyirlər və

Azərbaycanı Rusiya dövlətinin həmişəki kimi “layəqətə’ cüzü” [ayrılmaz hissəsi] ədd [hesab] edərək yerli əhalinin xahiş və istəklərini yenə də inkar edib, onu nəzəri-etibara almaq istəməyirlər.

Müttəfiq komandanlığı Rusiya namına iş görməsindən dolayı, bu məsələdə bir qədər bitərəf kimi durur, lakin təbii, ümum asayişin xələdar olmasını [pozulmasını] dəf edəcəkləri şübhəsizdir.

Zatən Müttəfiqlərin başqa dürlü siyasət aparmaları qeyri-mümkün bir əmrdir [işdir]. Çünki onlar üçün başqa dürlü yol yoxdur. Lakin digər tərəfdən həm Müttəfiqlər, həm Rusiyanı düzəltmək üçün azərbaycanlılardan başlamaq niyyətində olan rus millətçiləri və həm də bolşevizmin əleyhində olan başqa sosialist firqələri nümayəndələri bunu mülahizə etməlidirlər ki, Rusiyanın təxlişi [xılası] üçün yeni düzəlmiş, yeni intizama düşmüş bir ölkəni də tərpətmək [yerindən oynatmaq] qəsdində olsalar, onda “qaşın qayırdığı yerdə, gözünü çıxardır” məsəli məfhumunca iş görərlər.

Azərbaycan öz yerində durub, heç bir yerə qaçmayı. Ondaki tərz-i idarə – Demokratik Cümhuriyyəti – içərisində yaşayan hər bir millətin mütəsavi-hüquq [bərabərhüquqlu] olmasına bir girovdur [təminatdır].

Xülasə, indiyə kimi fəvqəladə hadisə içində yaşadığımızı görə, Məclisi-Müəssisən toplanmamışdı və Hökumət əzaları [üzvləri] içində başqa mil-

lətlərdən nümayəndə yox idi. İndi isə Məclisi-Müəssisən dəvət edib və orada hər bir millətə nüfusuna [əhalisinin sayına] görə yer verilir və ehtimal ki, Hökumət əzaları cümləsində bir neçə nəfər rus və erməni daha olsun. Böylə bir şəkildə Azərbaycan Rusiyadan dəxi ayrılmayı. Lakin deyir ki, Rusiyanın mərkəzində əmnü-asayiş bərpa olsun və bütün millətlərin rəyi bir yerə toplansın, onların dediyinə biz razıyıq. Rusiyada bütün millətlər üçün “hürriyyət, müsavət [bərabərlik] və üxüvvət [qardaşlıq]” əsası ilə nə dürlü şəkli-idarə olar, biz dəxi ona tabe oları. Lakin indidən mərkəzi anarşi içində ola-ola böylə bir asayiş bərpa olmuş qitədə [hissədə] böyük siyasi təbəddülata [sarsıntıya] bir lüzumiyyət varmıydı?

Azərbaycan türklərinin dedikləri budur. Çünki burada öylə bir siyasi təbəddülata qədəm qoyduqda, şübhəsizdir ki, dürlü-dürlü hissiyyət dəxi özünə yer tapacaqdır. Bu isə əmnü-asayiş əvəzində yenə də hərc-mərc salacaqdır. Böylə olduqda da bolşevizm kəsbi-qüvvət tapacaqdır [güclənəcəkdir] və nəticə olaraq, şimaldan gələn fırtına bizim hamımızı öz müdhiş dalğalarına giriftar edəcəkdir.

Bolşevizmlə müvəffəqiyyətli bir surətdə müharibə etmək üçün böylə ehtirasata heç bir surətdə məhəl [yer; imkan] verməməlidir.

Əgər Müttəfiqlər və ölkəmizdə yaşayan rus milləti nümayəndələri həqiqi surətdə Rusiyanı bolşevizm girda-

bından xilas etmək istəyirlərsə, onlar həmin bəlanın heç yerdə baş verməsinə imkan verməməlidirlər.

C. D.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

“Royer” acentəsinin 23 təşrini-sani [noyabr] məlumatı

İngilis kralının nitqi

Parlaman təmdidi [uzadılması] haqqındakı nitqində ingilis kralı müharibədə böylə nəticələr bəxş edən fəvqəladə fədakarlığa qarşı minnətdarlıq izhar edib, müharibənin təxribatını [dağıntılarını] yenidən təmir etməyənədək və millət asudəliyi bərpa edilməyənədək fəaliyyəti qırmağa dəvət etdi. Kral böylə ağır müharibəni bitirməyə ingilislərə müvəffəqiyyət vermiş ruh, İngiltərə xalqının asudəliyini təmin üçün bir özül tikışı kimi böylə asan bir fəaliyyətdə onları buraxmaz, zənn edir.

Yeni Belçika kabinəsi

Kral Albert qət etmişdir ki, ümum firqə nümayəndələri iştirakı ilə bir hökumət təsis etsin.

Donanma təslimi

İngilis dəryabəyi [admiralı] Bitti, 21 təşrini-sani saat 9-da təslim olmağa gəlmiş birinci və ən mühüm Almaniya donanma qitəsini [hissəsini] pişvaz etdi.

Gürcü teleqraf acentəliyindən

- Revel şəhərindən Hamburqa xəbər verirlər ki, küçələrdə toqquşma davam edir. Fəhlələr pulemyota malik olmuşlar. Burjuaziya qorxulu hal keçirməkdədir. Fabrika və zavodlarda komitələr təşkil edilmişdir. Bunların əksəri kommunistdirlər (iştirakıyyun).

- Velskdən xəbər verirlər ki, Arxangelskdə təzə müvəqqət hökumət təşkil edilmişdir. Hökumət heyətinə Çaykovski, polkovnik Durov, knyaz Kurakin və bir neçə kadet daxil olmuşdur. Köhnə hökumət əzalarından [üzvlərindən] bir hissəsi həbs edilib, digər hissəsi qaçıb qurtarmışdır. Arxangelsk burjuaziyası, Çaykovski iştirak etmək şərti ilə hökumət heyətinə daxil olacaqlarına söz vermişlərdir. Burjuaziya ilə İngiltərə komandanlığı arasında bu barədə ixtilaf vücuda gəlmişdir.

- Daşkənddən xəbər verirlər ki, Türküstan cəbhəsində bolşevik əsgərləri Mərv şəhərini tərk edib geri çəkilməşlər.

- Serednadan xəbər verirlər ki, almanlar təcili surətdə Çerniqov quberniyasını boşaldırlar.

- Moskvadan xəbər verirlər ki, Müttəfiq dövlətlər “İsmailiyyə”də Cənubi Rusiya əhalisinə xitabən bir müraciətnamə nəşr edib Rusiyanı təcrid [bərpa etmək] və bolşevikləri qovmaq üçün Cənubi Rusiyaya hücum hazırlanmağa dəvət edirlər.

“Royer” acentəliyinin teleqrafları

London - İngiltərə Bəhriyyə ərkani

[Donanma qərargahı] xəbər verir ki, “Britaniya” hərbi gəmisi təşrinisani-nin 9-unda Cəbəllüttariq boğazında minaya toxunub, üç saatdan sonra qər q olmuşdur. Otuz doqquz zabiti ilə 673 nəfər adam xilas edilmişdir.

Lahey - Sabiq kayzer Vilhelm xüsusi qatarla Lyej-Maastrixt arasında olan Eysden mövqifinə [stansiyasına] varid olmuşdur [çatmışdır]. Kayzer xüsusi Hollandiya qatarını gözləməkdədir.

Kopenhagen - Berlindən verilən xəbərlərə görə, Vilhelm, Arnqeymdə qraf Beninqin sarayında yerləşmişdir.

London - “Deyli meyl” qəzetəsi xəbər verir ki, Vilhelm səhər saat 7-də Eysden mövqifinə varid olmuşdur. Vilhelmi kronprins, Hindenburq və Baş ərkan [Baş qərargah] heyəti müşayiət etməkdə idi. Vilhelm vaqondan çıxıb papiros çəkə-çəkə ərkan [qərargah] zabitləri ilə müsahibədə bulunmuşdur [söhbət etmişdir]. Vilhelmin halı heç təğyir tapmamışdı [dəyişməmişdir].

- Təşrinisani-nin 22-də Berndən xəbər verirlər ki, Fransa Həmkarlar İttifaqının Mərkəzi Komitəsi Alman Cümhuriyyətini təbriklə bir müraciətnamə nəşr etmişdir. Müraciətnamədə deyilir ki, Müttəfiq dövlət fəhlələri qarşısında bir məsələ vardır: hər cür mütəəssiblik [ifratçılıq] qarşısını alıb, asayiş və qanun bərpa etmək sifəti ilə Rusiya, Avstriya, Almaniya millətləri və onların təzə hökumətləri əleyhinə çıxmağa yol verməməlidir.

- Stokholmdan xəbər verirlər ki, romanyalıların [rumınların] Venqriyaya

daxil olub, əyalətləri zəbt etmələri davam edir. Vyana Parlamanda Fater nitq dediyi əsnada kommunistlər və xalq qırmızı qvardiyası Parlamana soxulmaq istəmişlər. Parlamanda bir güllə açılmışdır. Qırmızı ordu əsgərləri Parlamanı atəşə tutmuşlardır. Kömək üçün əsgər dəvət edilmişdir.

- Yaponiya ərkani-hərbi [hərbi qərargahı] xəbər verir: Yaponiya qoşunları hal-hazırda öz qışlarına [kazarmalarına] getməyirlər. Yaponiya qoşunları Xabarovskdan Zabaykaladək dəmiryol xəttini və habelə Ussuriya xəttini tutmuşlar. Qoşunların bir hissəsi Çita, Verxneudinsk və Nerçinskə yerləşmişdir.

Fransız qoşunları

Fransız qoşunları Peştə və İstanbul şəhərlərinə daxil olmuşlar.

İngiltərədə seçki gedişləri

Hal-hazırda İngiltərədə Parlamana qızğın nümayəndə seçkisi vəqə olmaqdadır. Fransa, Belçika və digər işğal edilmiş yerlərdə posta vasitəsilə və digər müharibə səhnələrindən etimad üzrə səs verirlər.

Tələt və Ənvər paşaların Berlinə vürudu

Tələt paşa ilə Ənvər paşa alman zabitləri qiyafəsində Berlinə gəlmişlər. Almaniya Hökuməti sülh müahidənaməsi [sazişi] imzasına və bunların məsələsi aşkar edilənədək onları saxlamaq istəyir.

QƏZETƏLƏRDƏN

- Orlov inqilabını bərtərəf etməkdən [qarşısını almaqdan] ötrü latışlardan ibarət Moskvadan göndərilmiş olan əsgəri dəstə Oryol mövqifinə [stansiyasına] varid olmuşdur [çatmışdır]. Qatar mövqifə yanaşmamış matroslar tərəfindən mühasirə edilmişdir. Vaqonlarda olan saldatlar atəş açmaq istəmişlərsə də, matrosların vaqonları partladacaqları təhdidatı onları təslim olmağa məcbur etmişdir.

- Voronejdə olan hamı dəmiryol qatarları və depo əmvalı [malları] Kurska gətirilmişdir. Voronejin süqutu gözlənirmiş. Hər gün şəhərdə mitinqlər dəvət edilib, əsgərləri ruhlandırmağa çalışırlar. Bolşeviklər xəbər verirlər ki, Xarkov alınıb, Şura qoşunları Kiyev üzərinə hərəkət etməkdədirlər. Lakin bu xəbərlər heç bir təsirat buraxmayıb. Əsgərlər arasında ancaq latışlarla Moskva fəhlələri müqavimət göstərilir.

Komissarın teleqramı

Moskvada müntəşir [nəşr olunan] “Şura xəbəri”ndə cənub cəbhəsindən alınan, komissar Mqeladzenin teleqramı dərc edilmişdir. Mqeladze teleqramında axırıncı müvəffəqiyyətsizlikləri Qırmızı qoşun miyanındakı [arasındakı] bir para qitəatın [birliklərin] ixtilafı ilə sübut edir. Şimdi Trotski işbu ixtilafı bərtərəf etmişdir [aradan qaldırmışdır]. Hücuma keçmək mümkün olacaqdır.

Hollandiyada fəhlə hərəkatı

Rotterdamdan Tiflisə xəbər verirlər ki, Hollandiya sosial-demokratları sazışə girib, böylə bir məramnamə təklif etmişlərdir: Ümumi seçki hüququ, Senatın ləğvi, 8 saatlıq iş və tezliklə əsgərlərin tərksilahı. İzdihamlı mitinqlərdə sosialistlərin tələbatı [tələbləri] müdafiə edilmişdir. “Tribuna” qəzeti yazır ki, Hollandiyada fəhlə hərəkatı gəldikcə böyük qüvvə almaqdadır.

TÜRKİYƏ MƏTBUATI BOLŞEVİKLƏR HAQQINDA

3475 nömrəli “Tənin” qəzetəsində “Rusiya islamları nə halda” ünvanlı və Rusiya müsəlmanları arasında pək mötəbər bir zat tərəfindən yazılmış zeyldəki [aşağıdakı] məktub dərc olunmuşdur:

“Siz orada Rusiyanın gedişindən büsbütün qafil kimi gözükürsünüz. Təşrini-əvvəl [oktyabr] nəhayətlərində [axırlarında] idarə bolşeviklər əlinə keçdikdən sonra təkmlil [bütün] Rusiya islamlarının halı müşkül bir dövrəyə girdi. Bolşeviklər bütün dünyaya sosializm dağıtmaq xəyalı ilə uğraşdıqlarından, biz Rusiya islamlarını, Rusiya ixtilalından faydalanıb kəndilərinin mədəni, milli, dini hüquqlarını təmin etmək istəyən qövmlə və qəbilələri, kəndilərinə düşmən deyə elan etdilər. Bütün Rusiya islamlarına bir ağızdan mürtəcə (kontrevolyusioner) deyə isim verildi. Şu nöqtədən baxaraq

onlar Kırımın milli idarəsini yıxdılar. Türkünstanı qan dəryasına boğdular. İdil boyundakı milli-mədəni muxtariyyəti də fəsx və onun vilayətlərdəki təkmil müəssisələrini yağma və təxrib etdilər. Türk tatarların təkmil mətbuatını kontrrevolyusioner deyə elan edib qapatdılar.

Şimdiki halda “Vakit”, “İl”, “Yoldız”, “Tormış”, “Koyaş”, “Koriltay”, “Altay”, “Saray” qəzetələri bolşeviklər tərəfindən qapadıldı. Qapadılmayan milli mətbuat qalmadı. Pək çoxunun mətbəələri də müsadirə edildi.

Milli ordumuzu bolşeviklər mart axırlarında dağıtdılar. Şimdiki halda kəndimizə baxan heç bir əsgərimiz də yox. “İdil-Ural ştatı” namı ilə ayrı bir ştat (hökumət) təşkil etmək üçün toplanmış olan heyəti dağıtdılar.

İdil boyunda milli muxtariyyəti təqərrür etmək [yaratmaq] üçün Ufada millət məclisi toplanmış və pək çox milli məsələləri həll edərək, milli işləri idarə üçün üç nəzarətdən [nazirlikdən] (Maarif, Maliyyə, Diniyyə nəzarətləri) mürəkkəb bir milli idarə təsis etmiş, əhali üzərinə milli vergilər tərhi ilə [vergilər qoymaqla] işə başlamışdıq. Bolşeviklər bu milli idarəni dağıtdılar, onun təkmil müəssisətini [bütün müəssisələrini] təxrib və bir çox zəvəti [şəxsi] həbs etdilər. Milli idarənin rəisi Sədri əfəndi Maqsudi şimdiki halda qaçıb gəzir. Maliyyə naziri Şeyxulla Alkin Ufa həbsxanasında yatır. Milli idarənin 5-6 milyonluq başlanğıc sərmayəsini də qəsb etdilər. Hal-hazırda İdil boyunda heç bir şey qalmadı. Əhalini xof

və dəhşət istila etdi. Heç bir dürlü toplanmaq, yazmaq, söyləmək qabil deyil. Nikolay dövründən daha betər oldu.

Bu islamlara cəbr və zülm məsələsində ermənilər pək böyük bir rol oynadılar. Bilxassə [xüsusilə] Türkünstanı yağma və Xokand şəhərini təxrib xüsusunda ermənilər fəvqəladə məzalim [zülm; soyqırım] icra etdilər. Yalnız Xokandda 11000 ev, 39 came, çarşuyikəbir [böyük bazar] ilə bir çox mədaris [mədrəsə] ihraq [yandırıldı] və 20000 əhli-islam canavarçasına qətl olundu. Bakı müharibəsində dəxi ermənilər bolşeviklərlə müttəfiqən [birlikdə] əhaliyi-islamiyyə üzərinə hücum və pək çox vəhşət irtikab etdilər [törətdilər].

Digər tərəfdən, kəndi aramızdan dəxi milli xainlər çıxdı. İdil boyu milli müəssisələrini təxrib xüsusunda onlar da fəvqəladə böyük cinayətlər yaptılar. Bunların ən məşhurları Mollanur Vahidov namında bir məmur, Şərif Manatov namında İstanbulda bulunmuş bir başqırd, Alimcan İbrahimov namında bir dəliqanlıdır.

Bunların yanına Nikolay zamanında casusluqda bulunmuş bir sürü əsafil [alçaqlar] toplanıb, islamların hər bir hərəkətlərini ruslara ixbar [xəbər verdilər] və müəssisəyi-milliyəni [milli müəssisəni] təxrib [pozmaq] xüsusunda ruslara pək böyük müavinət [yardım] etdilər. Zənginlərimizi də fəvqəladə yağma etdilər [soydular]. Məsələn, qazax müsəlmanlarına islam bolşevikləri tərəfindən dörd milyon rublə təzminat təhmil olundu [qoyuldu]. Rus-

lara heç də yox. Və o dörd milyonu islamlardan alıb, ruslar və yəhudilərlə bərabər yedilər. Orenburqda, Ufada, Troitskdə, Türküstanda hakəza [onun kimi]. Yalnız Yauşevlərin bolşeviklər tərəfindən yağma edilən əmval [mal] və əmlaklarının miqdarı on yeddi milyon rubləyə baliğ olur [çatır]. Hüseynovları da tamamilən yağma etdilər. Əhali fövqəladə bıqdı [bezdi], nə yapacağını şaşırırdı. Bəziləri hicrət [köçmək] və təbdili-təbəiyyət [vətəndaşlığını dəyişdirmək] üçün uğraşırlarsa da, ona da şimdilik müvəffəq olduqları yoxdur.

Şimdiki halda təkmil [bütün] ümidimiz bolşeviklərin düşməsindədir. İdarə onların əlindən gedərsə, bəlkə bir şey yapa bilərik. Fəqət ayrı ştatlar yarpaq şimdilik imkan xaricində, çünki qüvvət tamamilən bitdi. İdil boyu türklərinin istiqbalı [gələcəyi] pək qaranlıq görünür. Bolşeviklərin Başqırdaş-Tataristan yarpaqız demələri əhalini iğfal [aldatmaq] üçün bir damıtəzvidən [yalan tələsindən], quru bir laf manevrasından ibarət. Qaliba bu inqilabdan da heç bir hüquqsuz və pək zəif olaraq çıxacağız.

Bu son günlərdə bolşeviklərə qarşı böyük bir hərəkət var. Hər yerdə fitnə və üsyan çıxır, lakin bolşevikləri şimdilik almanlar tutduğundan, yerlərində dura bilirlər. Bir gün almanlara lüzumu qalmayınca bittəbii düşəcək, ondan sonra nə olacaq? Rus əhalisində din hissi qüvvətləndi. Moskva əhalisi mütəmadiyən [daimi olaraq] tapınırlar. Nikolayı da pək özləyirlər.

Təkrar əski idarənin övdət etməsi [qayıtməsi] də pək möhtəməldir [ehtimal daxilindədir].

Milli İdarənin qapadılması münasibətilə şu günlərdə Moskvada Milli İdarə rəisi Sədri Maqsudi, Diniyyə Nəzarəti [Din İşləri] rəisi müftü Alimcan əl-Barudi, Maarif naziri Nəcib Qurbanəli və digər böyüklerimiz toplanmışlardı. Uzun müzakirələrdən sonra şimdilik heç bir şey yarpaq qabil olmadığı anlaşıldı. Gələcəkdə nə yapa biləcəyimiz də məlum deyil. Əvvəlcə Moskvada, sonra islamlarla məskun olan digər şəhərlərdə türk əsirlərinə müavinət [yardım] şöbələri açmışdıq. Onların həpsi qapadıldı. Moskvada türk əsirlərinə müavinət üçün bir müsafirxanə açmışdıq. Bolşeviklər bunu da qapatdılar. Binamızı müsadirə etdilər. İştə şu əhval içərisində bir şey yarpaq qabilmi?”

Həmin məktub münasibətilə “Tənin” qəzetəsi “Rusiya müsəlmanları və biz” ünvanlı baş məqaləsində şu sətirləri yazır:

“Rus ixtilalı millətlərin kəndi müqəddəratına hakimiyyəti düsturunu ortaya atan ən mühüm siyasi təzahürlərdən biri olmuşdu. Çarlıq inhilal [süqut] etdikdən sonra, onun müdhış təhəkkümü altında zahirən birləşmiş kimi görünən millətlərin ürəklərini qazanmaq ehtiyacı o qədər qüvvətli bir surətdə hakim idi ki, heç bir hökumət bu düsturu qəbul etməmiş görünməyə cəsərət edəmməyirdi. Xüsusilə bolşevik hökuməti iş başına keçərkən, ən əvvəl iləriyə sürdüüyü

davalardan biri də bu idi. Əslafından [sələflərindən] çox da prinsip sahibi görünən və bu surətlə Rusiyada olduqca uzun bir zaman hakimiyyət mövqeyini mühafizə edə bilən bu firqə də, məəttəəssüf [təəssüflər olsun ki], təəssübə məğlub olaraq kəndi sərmayeyi-qiyamı [inqilabının mayası] olan düsturu müsəlmanlar əleyhinə ixlal etmişdir [pozmuşdur].

Digər tərəfdə Rusiya müsəlmanlarının Rusiyadakı hal və vəziyyəti və bolşeviklərin müsəlmanlara məzalimi [zölmü] haqqında təfəsilatı havi [əhata edən] bir məktub mündəricdir [dərclənmişdir]. Bu məktubu oxurkən insanın bir tərəfdən bu qədər qəddarənə bir surətdə paymal edilən [tapdanan] milli haqlar üçün ağlayacağı, digər tərəfdən ən müqəddəs düsturların böylə işinə gəldiyi kimi ixlal edilə bilməsindəki sühulətə [asanlığa] qarşı da güləcəyi gəlir. Guya xəfi [gizli] politikanın düşməni olaraq ortaya çıxan, cahanın tərzisiyasətini dəyişdirmək və hər şeyi millətin gözü önündə ədli [ədalətli] olaraq yapmaq davasında bulunan bolşeviklərin də, işlərinə əl verəndi zaman, başqaları kimi hərəkət edə bilmələri göstərir ki, bütün düsturlar və nəzəriyyələr qələyana gəlmiş [coşmuş] təəssüb [irtica] qarşısında əriyəcək qədər səlabətdən [möhkəmlikdən] məhrumdur. Məsələ müsəlmanlara təəllüq edincə [gəlincə], müf-rit [ifrat] sosialist firqələrin belə ruhunda bir əhli-səlib [səlibçi] zehniyyəti oyanır və o zaman artıq hər

zölm, hər təcavüz təciz edilir [caiz, mümkün görünür].

Rus çarlığını nəhayət devirən qüvvətlərdən biri də şübhəsiz daxilə olandırığı ümumi xoşnudsuzluq [narazılıq] idi. Çarskoye Selodan bütün Rusiyalara fərmanfərma olan [əmr verən] çarlar əgər bir az mütəbəssirənə [bəsirətli, uzaqqörən] davranaraq müxtəlif millətlərə birər parça haqq tanımış və istibdad altında əzilən xalqa ara sıra nəfəs aldirmiş olsalardı, ehtimal ki, nifrəti-ümumiyyə bu qədər böyüməz və Rusiya bugünkü anarşiya düşməzdi. Çarlığın xələfi olan hökumətlər, hər şeydən əvvəl, sələflərini düşürən səbəbləri arayıb ondan ehtiraz etməklə [çəkinməklə] mükəlləfdirlər. Təəssüflə görürük ki, çarlığın qoyu [qatı] müstəbid zehniyyəti yerinə qaim olan qoyu sosialist-bolşevik ruhu belə eyni xətanı işləməkdən qurtulammamışdır.

Rusiyada sakin olan [yaşayan] türklər və müsəlmanlar ən çalışqan, ən sakin, ən məvhiyyətkar [təvazökar] bir ünsür təşkil edirlər. Rusiyanın tarixi həyatında kəndisinə ümuri-daxiliyyədə [daxili işlərdə] ən az zorluq verən türk və müsəlman ünsürü olduğu halda, şayani-istiğrəbdır [təəccüblüdür] ki, ən çox əzilən də yenə bu ünsür olmuşdur. Kəndisini bütün rus kəlisasının [kilsəsinin] rəisi-ruhanisi elan edən çar üçün bu təəssüb siyasəti bir dərəcəyə qədər mənalı ədd [hesab] edilə bilərdi.

Lakin bolşeviklər üçün o qədərçik

bir məzərət [bəhanə] belə yoxdur. Rusiyada bilxassə insaniyyətə pərvərliklə məruf olan [tanınan] və insanlar arasında din və milliyət fərqlərinin niza və cidala [dava-dalaşa, çəkişməyə] səbəb olmamasını istəyən sosialistlərin iş başına gəlməsi və millətlərin müqəddəratına hakim olmaları əsasını elan etmələri, bizdə bu nöqtəyindən nəzərdən yeni ümidlər oyandırmışdı. Şimdi görürük ki, rus bolşeviklərinin də sosialistliyi “La Viktua” qəzetəsində hər bəhanələrini yüksəldən Qustav Hervenin sosialistliyindən pək fərqli deyilmiş. Daxildə və xaricdə bizim Qafqaz və Rusiya müsəlmanlarına verdikimiz əhəmiyyəti fəzlə bulanlar, bu qitələrdə sakin olan din və irq qardaşlarımızın bulunduğu vəziyyəti və bizim onlara qarşı duyduğumuz hissiyyəti təqdir edə bilməyirlər deməkdir. Gərək Qafqaziyada və gərək bütün Rusiyada bizi əlaqədar edən səbəblər fəth və ilhaqi-ərazi arzuları deyildir. Türkiyə tamamiyyəti-mülkiyyəsinə [ərazi bütövlüyünü] mühafizədən və hüdudlarını qabili-müdafiə [müdafiəyə qadir] bir halda bulundurmaqdan başqa bir mənfəəti-ərziyyə [torpaq qazanmaq] arzusu təqib etməz və etməyəcəkdir. Osmanlı imperatorluğu dünyada yeganə qüvvətli və müstəqil türk hökuməti olduğu kimi, xilafəti-islamiyyə [islam xilafəti] sifəti-cəlisini [uca sifətini] də haiz bulduğundan [daşdığından], türk və müsəlmanların həyat və müqəddəratına bəsbütün laqeyd qalmmaz. İştə bizi Qafqaziya

işləri ilə o qədər qüvvətli bir surətdə məşğul olmağa sövq edən səbəb olduğu kimi, hərbin ilk dövrəsində rusların təcavüzatına məruz qalan İranın imdadına qoşmamızın da hikməti budur. Osmanlı imperatorluğunu tərkib edən [əmələ gətirən] türk müsəlmanların ürəkləri, hər nə rədən olursa-olsun yüksələn bir türk və ya müsəlman fəryadına qarşı laqeyd qalmmaz. Həm irqimiz [irqdaşımız] və həm-dinimiz olanların zülm və qədr [təzyiq] altında əzilməsinə təhəmmül edəmməz [dözə bilməz]. Bu sadəcə bir siyasət məsələsi deyil, bir hissiyyəti-milliyə və diniyyə [milli və dini hisslər] məsələsidir. Bu gün böyük bir hər b içində, vase [geniş] cəbhələrdə döyüşən Türkiyə, Rusiyanın içərilərində bulunan millətdaşlarının feilən imdadına şitab edəcək [qoşacaq] vəsaitdən [vasitələrdən] məhrumdur, fəqət artıq Qara dənizdən əlaqəsini kəsən və Boğazlar xəyalatından [xülyasından] vaz keçən Rusiya, atı [gələcək] üçün Türkiyə ilə bir dostluq əqdində [sazişində] bir fayda təsəvvür edərsə, bilməlidir ki, bunun birinci şərti Rusiyadakı türk və müsəlmanların digər millətlərə verilən hüquqdan məhrum buraxılmamasıdır.”

“ÜMİDSİZLİYƏ, YƏ’SƏ YER VERMƏYƏRƏK ÇALIŞMALIDIR!”

Cəhənnəm-nümun [cəhənnəmi andıran] toplar, tufənglər ağızlarını yumduğu zaman bir “dövri-cədid” [yeni bir

dövr] başlanacaqdır. Genə hər kəs öz adi işlərinin dalınca qoşacaqdır. Bu dövrü-cədidə kimlər salamat çıxacaq, kimlər məhv olacaq, kimlər ismən müstəqil olaraq bir “müstəmləkət” (müstəmərat [müstəmləkə]) halına girəcək, kimlər istiqlalını görəcək kimi məsələlər vardır ki, bunları ümumsülh müahidəsi [sazişi] göstərəcəkdir. Fəqət “ağlamayan uşağa süd verməzlər” zərbi-məsəlinin məfhumunca [mənasına uyğun olaraq], “istiqlal və istiqbalını” təmin üçün yaşayan, gecə-gündüz yorulmadan çalışan, çağırən, bağırən və bir çox “zahiri təcəmmülatla” [zahiri bəzəklərlə] vaxtını, fürsətini itirməyən bir millət özünü tanıdacaq, “varlığını” hiss etdirəcək, istiqlalını alacaq və “əl birliyi ilə” mətin əsaslar üzərinə cümhuriyyətinin bünövrəsini qoyacaqdır.

Lakin əvvəl dünyaya gəlmək və beynəlmiləl ailənin müstəqil bir üzvü olmaq lazımdır. Sonra isə daxili islahat və tənzimata [nizamlamalara] çalışmalıdır. Ancaq səmimi inanış və imanla çalışmalıdır. Öz rahatını düşünən və işə yaramayan adamları iş başına keçirən və keçirmək istəyən bir millət daima axsar, iş görəmməz və “qaşını qayırarkən gözünü çıxarar.”

Biz də başqa millətlər kimi istiqlalımızı, hürriyyəti-şəxsiyyəimizi [şəxsi azadlığımızı] müdafiə etməliyiz. Canlı qüvvələrimizi toplamalı və hər işdə etidalı gözləməliyiz. Bizə və bizim vəziyyətimizdə olanlara ifrat və təfrit [normadan çox irəli getmək də, geri qalmaq da] əlverişli olarmaz. Əvvəlcə

hamımız boyunduruğa qoşularaq “arabamızı” çamurdan, bataqlıqdan çıxarmalı, sonra bir para danışıqlarımıza başlamayılıq. Hökumətlə camaatın arasında gözə görünə biləcək uçurumlara heç yer verməməliyiz. Hər kəs bir vəzifə başına keçdiyi zaman millətinin gələcəyi qarşısında məsuliyyətini im’ani-nəzərdən [diqqət nəzəridən, nəzər-diqqətdən] keçirməli və hüsn-niyyətlə çalışmalıdır. Öz istiqamətini, qüvvəsini müəyyən etmədən işə girişməməlidir. “Hökumət işlətmək” çox da asan iş deyildir: o da bir məktəbdir, onu da bitirməli, nəzəriyyəti öyrənməli, əməliyyatını [praktikasını] yapmalıdır. Hər zaman, hər məkanda olduğu kimi, əlbəttə işin başlanğıcında bilməyərək, düşünməyərək səhvlər mümkündür, amma düşünərək olan səhvlərin nə “ləkəsi” silinər və nə də əfv olunur.

Bizim istiqlalımız məsələsində çoxlar ümitsiz və məyus görünülər, ancaq inanmalıdır ki, doğulub bəslənən, yavaş-yavaş böyüyüb ayaq açan, “adax çeçək” etməyə [ilk addımlarını atmağa] başlayan bir uşaq bir gün gələcək ki, “yüyürməyə” də qabil olacaqdır. Millətlər müharibəsi “cahangirliyə” [imperializmə] zərbə endirərək xırda millətlərin istiqlalını, hüquq və ictimaiyyətini “yumruqlardan” müdafiə etmək fikri ilə qurtarır. Hər yerdə bəşər hüququ üçün bayraqlar ucalır, inqilablar qalxır. Demək, indiyə qədər ayaq altında əzilən xırda millətlər öz arzularına çataraq, müstəqil olmalarına

şübhə etməməlidir. Bir “dövri-cədidə” müstəqil olaraq daxil olan millətlər üçün əvvəllərdə ağır olacaqsada, sonraları aydınlıq olacağına iman etməlidir.

Azərbaycan Cümhuriyyəti də başqa cümhuriyyətlər arasında bir yer tutacağına inanmalı və ümitsizliyə, yə'sə “əlvida ilə” çalışmalıdır.

Hüseyn Mirzəcamalov

ÜMİD İLƏ YAŞAYIN!

Bu günlərdə siyasət dünyasında bir dəyişiklik vücuda gəldi. Bu yeni növdəzi-siyasət [siyasətin yeni doğulmuş uşağı], ehtimal ki, çox insanların ümidini öldürdü. Fəqət ümid ölməməlidir. Məazallah [Allah eləməsin], ümidimiz ölərsə, yə's [məyusluq] dirilər, yə's dirilərsə bizi boğar. Binaileyh [ona görə], parlaq bir ümidlə istiqbala [gələcəyə] baxmalı. Bizi boğmaq istəyən yə'si biz özümüz boğmalıyıq.

Dünya məhəlli-həvadis [hadisələr meydana] olduğu üçün bu kainat-hadisatda [hadisələr dünyasında] hər şey zühuryab ola [meydana çıxsa] bilər. Mənim və sənün ümid və arzumuz xilafına [ziddinə] olaraq pək çox şeylər törəyə[r]. Lakin şu hallar, əzmi-xüruşanı [coşub-daşan əzmimizi] dayandırmamalıdır. Biləks [əksinə], daha da bizə mətanəti-qəlbiiyyə [mənəvi mətinlik] bəxş etməlidir.

* * *

Dörd sənədən fəzlə yaşamaq ləyaqətini göstərən cahən siyasəti, şimdiki başqa bir simayi-həyat göstərməyə başladı. Şu zaman əsnasında müzəffəriyyətdən-müzəffəriyyəyə payəndaz olan [qələbədən-qələbəyə qoşan] alman ordusu, alman siyasəti başqa bir hal göstərir kimi... Taleyi-hərb və siyasət [hərb və siyasət ilahı] – əhvəla nəzərən [vəziyyət onu göstərir ki] – İngiltərə tərəfində ərzi-ibtisam edir [gülümsəyir]. Zətən ümumi Cahən müharibəsi, İngiltərə-alman cidali-möhtəşəmi [möhtəşəm çəkişməsi] deyilmidir? Dörd sənə zərfində Mərkəzi dövlətlər tərəfində görünən iqbalı-cidal [müharibənin taleyi; bəxt], bu gün İngiltərə və yoldaşları tərəfində ərzi-didar edir [üzünü göstərir].

Yaşamağa layiq olanlar yaşaya biləcəkdir. İştə qanuni-təbiət [təbiətin qanunu] böylədir. Öylə isə, yaşamağa ləyaqət kəsb etmək [qazanmaq] istəyən bizlər bu haldan təzyidi-ümid etməliyiz [ümidimizi artırmalıyıq], edə bilməliyiz. “Və la təy'əsu...” hikməti-həyatiiyyə və ictimaiyyəindən qafil olmayalım. Yə's ruhun ölümü, ümid isə ruhun həyatıdır. Siyasəti-milliiyyə nə simada görülərsə-görünsün, ancaq millətimizdəki çöhreyi-ümid [ümidli çöhrə] yə'sdar [məyus] olmamalıdır. Böyük Hamidin atidəki [aşığıdakı] şeirini guşi-huşumuza [ağıl qulağıma] guşvarə [sırığa] edəlim:

*Öylə bir əzm ilə çıxdım ki, yola,
Qarşıma çıxsam məzarım, dönməm!*

Ümidi-iqbal və istiqbal ilə [xoş günlərə və gələcəyə ümidlə] yaşayalım, qardaşlar! İnkisari-xəyal və amala [xəyal və arzuların qırılıb parçalanmasına] düçar olmayalım. Layətəzəlzəl [sarsılmaz] və layəmut [ölümsüz] bir əzmi-mətanətlə siyasi şəhrahi-həyatımızı [həyat yolumuzu] təqib edəlim.

İstiqbal, məyusi-həyat olanların deyil, qırılmaz və ölməz ümidlə çalışanlarıdır. Müəllim Naci deyir:

*Ümmid ilədir bükayi-ətfal
Ümmid ilədir cahanda hər hal*

*Bakı,
Əbdülsəlimzadə
Məhəmməd Hadi*

HƏRDƏNBİR

Qabaqlarda küçəyə çıxardın, görərdin ki, bir yekəqarın, uzunbiğ, belində şaşqa və tapança, əlində də çubuq bir adam durubdur. Buna “qaradavoy İvan” deyirdilər. Özü də ki, Niqolayın vaxtında olardı.

Sonralar da küçəyə çıxanda görərdin ki, qaradavoy İvanın yerində indi də “qrajdanin Matvey” durubdur. Buna da “milisioner” dedilər. Özü də Kerenskinin vaxtında idi.

Bir az sonra genə küçədə gördük ki, “qrajdanin Matveyin” yerində “tovariş Stepan” durubdur. Buna da “Krasni qvardiya” ad qoyublar. Özü də bolşeviklərin zamanında idi.

İndi də çıxırsan görürsən ki, “tovariş Stepanın” yerində “yasavul Məmrəcəfər”lə ingilis saldatı bərabər durublar. Bu da indiki zamanədədir. Gələcəkdə genə nə görəcəyik, onu da Allah bilir.

* * *

Məşədi Mahmud gördü ki, yasavul İmamqulu ingilis saldatı ilə şirin söhbət edirlər. “Vaxsey, ədə bu İmamqulu ingilis dili də bilirmiş!” Məşədi Mahmud təəccübənə bunlara yavuuq gəlib gördü ki, xeyr, bunların söhbəti çox şirindir, başladı qulaq asmağa:

İngilis saldatı:

- The... eve...!!

İmamqulu (barmağı ilə göstərərək):

- Qinta avlis persiyanski rabatay.. iznayeş!

- Persiyan... Persiyan...

İmamqulu (Məşədi Mahmuda gücənərək):

- Ədə, ingilis dili bilmirsən? Gör bu saldat nə deyir? - Genə saldata: - Mənim... yasavul azərbaycanski... iznayeş, izdraski pajaluska - deyib saldata əl verib, tez cibindən “Ekstra” papirosu çıxarıb ingilis yoldaşına təklif eylədi.

Məşədi Mahmud dedi:

- Balam, belə ki olmaz. Sən onun dilini bilmirsən, o da sənin. Bari heç olmasa bir dənə dilmanc tapın ki, sizə dilmancılıq eyləyib başa salsın.

Buna cavab gendə duran Kərbəlayi İbrahim dedi:

- Balam, onda gərək şəhərdəki cə-

mi “postlarda” bunlardan savayı bir dilmanc da qoyulsun ki, bunlar biri-birini başa düşsünlər!

Baxdım gördüm Kərbəlayi İbrahim insafən düz danışdı.

* * *

Dünən səhər evdə yatmışdım, sübh tezdən gördüm ki, qapımız bərk döyülür. Tez durub gedib qapını açdım. Gördüm bizim qomşu Baba Hacıdır. Dedim:

- Xeyir ola, nə var bu tezdən?

- Axı, ay filankəs, bir dara düşmüşəm, gərək nə təhər olsa mənə kömək edəsən!

- Nə olubdur, balam?

- O olubdur ki, belə mənim kantom üçün bir ərizə yazan lazım olubdur. Təvəqqe edirəm müzayiqə etməyəsən [köməyini əsirgəməyəsən]. Bax, bu da qabaqca min beş yüz manat pul, al. Lap iki min də desən vərəcəyəm, hətta üç min də, çünki işim bərk yerdədir. Müştərilər kəsibdir qapımı, ancaq bircə yazan yoxdur. Təvəqqe edirəm elə bu saatda gələsən.

- Balam, nə ərizə, nə dildə? Bəlkə heç mənim yazmağa qabiliyyətim yoxdur?

- Yox, bilirəm ki, səndən savayı bunu heç kəs bacarmaz. Çünki sən oxumuş bir adamsan. Təvəqqe...

- Axı bir də görüm kimə və nə dildə yazılacaqdır?

- Heç, ingilis dilində... Bircə təvəqqe edirəm gələsən. Çay içməyibsənsə çay da alaram sənün üçün. Bircə tez ol...

Mən fikirləşib gördüm ki, hərgah buna desəm ki, balam, doğrudur mən bir az oxumuşam, ancaq təkcə türkcə, farsicə və rusicə yaza bilirəm, ingilis dilini mən bilmirəm, onda o deyəcəkdir yalan deyirsən, oxumuş adam gərək hər bir dili bilsin. Qərəz, dedim:

- Bilirsən nə var, qonşu? Sözü düzü, heç ərizədən-filandan başım çıxmaz, yaxşısı budur ki, sən get filan küçədəki ərizə yazan zərgəri gör. Orada bir mətbəə var, bir oraya göz yetir. Sonra səndən aşağı küçədə “dəndan-sazı” [dişqayıranı] gör, əttar [ətriyyat və ədviyyat satan] Məşədi Qasımı gör, sonra da baqqal Kəblə Rüstəmi gör və saatsaz Heydəralini gör ki, bəlkə bunlar indi də ingilis dilində sənün üçün ərizə yazalar.

Hərifin beyninə batıb, xudafiz əyləyib getdi. Mən də gedib təzədən soyunub yatdım.

Bir naxoş

BAKI XƏBƏRLƏRİ

- İngiltərə Bəhriyyə ərkanı [Donanma qərargahı] ticarət donanmasının bütün xidmətçilərinə elan etmişdir ki, təşrini-saninin [noyabrın] 25-inədək silahlarını “Prezident Kruqer” vaporuna təslim etsinlər.

- Ərzaq Nəzarəti vəkili Balaxanı-Sabunçu polismeysterinə müraciətən rica etmişdir ki, Tağıyev fabrikasından bəzzaziyə malı [parça, arşın malı] istə-

yən kənd cəmiyyətlərinə xəbər versin ki, mal almaq üçün xüsusi cəmiyyətlər təşkil edərək vəkillər intixabı ilə [seçməklə] nə qədər mala ehtiyacları olduqlarını siyahı üzrə Ərzaq Nəzarətinə pişnihad [təqdim] etsinlər.

- Bir neçə İran tacirlərinin vəkili, Bələdiyyə İdarəsinə bu məzmununda bir ərz-hal təqdim etmişdir: Fövqəlzikr [yuxarıda adı keçən] tacirlərin eylülün [sentyabrın] əvətilində [əvvəllərində] Bakı gömrükxanasında 12360 put 37 girvənkə çayları var idi. Gömrükxana bolşeviklərin yağmasına düçar olduqdan sonra cümlətəni 684 put çay qalmışdı. Türklər şəhərə daxil olduqdan sonra həman çaydan 179 cə'bə [qutu] öz ehtiyacları üçün göndərmişdilər. Bundan sonra gömrükxanada 147 put çay qalmış. Bu da ki, şəhər tərəfindən həcz [müsadirə] edilir. İşbu həczin əleyhinə etiraz edilir, çünki Azərbaycan Cümhuriyyəti Ərzaq şöbəsinə xüsusi əşxasın [şəxslərin] malını həcz etməyə ixtiyar verməmişdir.

- İkinci realnı məktəbi İngiltərə əsgəri hissələri ilə tutulduğu münasibətilə dərslər düşənbə [bazar ertəsi] günü noyabr ayının 25-indən müvəqqədən ikinci növbə ilə saat 2-dən başlayaraq İkinci Ünas [qızlar] gimnaziyasında davam edəcəkdir. Qubernski və Tatarski küçələrin küncündə, erməni kilsəsi ilə rubəru [üzbəüz]. Dərslər Şamaxı yolunda məxsusi binaya köçənədək burada davam edəcəkdir.

- Dünən Bələdiyyə qulluqçuları, Bələdiyyə mülkündəki soyuqdan do-

layı işləməmişlərdir. Bələdiyyə İdarəsi mazot gətirə bilmədiyindən buxar sobalarını yandırmayı.

- Bələdiyyə İdarəsinin 29 nəfər rus qulluqçularının imzası ilə Bələdiyyə İdarəsinə bir ərizə təqdim edilmişdir. Ərizədə tələb edilir ki, cümə günü bayram etməyi dəyişib bazar günü bayram edilsin.

Vaporlar vürudu [gəlişi]

Təşrini-saninin [noyabrın] 21-ində Ənzəlidən “Arxangelsk” nam [adlı] vapor varid olmuşdur [gəlmişdir]. Vapor xüşkbar [quru meyvə] gətirmişdir.

- Təşrini-saninin 22-sində, cümə günü saat 1 radələrində Ənzəlidən “Oryol” nam sərnəşin vaporu varid olmuşdur [gəlmişdir]. “Oryol” Bakıya gəldikdən sonra Ənzəliyə qayıdaraq 560 nəfər sərnəşin gətirmişdir. “Oryol” şənbə günü, təşrini-saninin 25-ində Ənzəliyə gedəcəkdir.

Çörək qəhətliyi

Bələdiyyə İdarəsinin Ərzaq şöbəsi üzvü müxbirimizlə etdiyi müsahibəsində işbu məlumatı vermişdir:

Şəhərdəki çörək qəhətliyi fəqət [ancaq, yalnız] ətrafdan taxıl gətirilmədiyindən nəşət etmişdir [əmələ gəlmişdir]. Bir həftə yarım ki, Azərbaycan dəmiryolları yağışdan xarab olduğu üçün işləməyir. Bu vaxtadək də bir girvənkə şəhərə buğda gəlməmişdir. Çörək qəhətliyini bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] qəsdilə Ərzaq şöbəsi 10000 put arpa unu vermişdir ki,

böyük çörəkçi dükanlarında bişirilib əhaliyə verilsin. İşbu çörək, Ərzaq şöbəsi nəzarəti altında bişirilib əhaliyə iki rublədən satılacaqdır. Böyləliklə 3-4 gün şəhərə çörək kifayət edəcək, o vaxtadək də dəmiryolları fəaliyyətə başlar da yollardakı taxıl şəhərə varid olar [gəlib çatar].

Əlavə, Ərzaq şöbəsinin məlumatına görə, bütün dəyirmanlarda, başda Ağabala Quliyevin dəyirmanı olmaq üzrə, taxıl mövcuddur. Dünən Ərzaq şöbəsi bunlara təklif etmişdir ki, ya əhaliyə və yaxud Ərzaq şöbəsinə un versinlər. Bunlar imtina edərlərsə, hökumət qüvvəsi ilə taxıl həz [müsa-dirə] ediləcəkdir.

Ərzaq şöbəsi Kuban nahiyəsində taxıl alır, fəqət vəsaiti-nəqliyyə [nəqliyyat vəsaiti] yoxluğundan naşi [ötrü] mal ilə mübadilə etmək məcburiyyətində qalmışdır. Əvəz ediləcək cövhəri də hal-hazırda Ərzaq şöbəsi ümumi əsas üzrə növbə ilə alır. Bundan dolayı Ərzaq şöbəsi işbu günlərdə Müttəfiqlərə müraciət edərək, Lənkəran qəzasında taxıl almağa müavinətdə bulunmağı [kömək göstərməyi] rica etmişdir ki, Müttəfiqlər ərkani-hərbi [hərbi qərar-gahı] xüsusi vəsiqələr verməlidir ki, orada taxıl almaq mümkün olsun.

İngiltərə komandanlığı işbu təklifi qəbul edərək dünən xəbər vermişdir ki, şəhərin Lənkəran qəzasından taxıl alması əleyhinə deyildir.

Türklərdən qalan çörəyi də Bələdiyyə İdarəsi götürəcəkdir. Böyləliklə şəhərdəki çörək qəhətliyi müvəqqəti

bir şeydir. Vaxtilə bərtərəf ediləcəkdir [aradan qaldırılacaqdır].

Müsəlman ictimaiyyəni-inqilabiyyunlarının [sosialist inqilabçılarının] iclası

Cümə günü təşrini-saninin [no-yabrın] 29-unda, axşam saat 6-da, “Türk Ocağı”nda müsəlman ictimaiyyəni-inqilabiyyunlarının müşavirəsi təyin edilmişdir. Məsləkdaşlardan rica olunur ki, vaxti-müəyyənədə [təyin olunmuş vaxtda] təşrif gətirsinlər. Firqəyə hüsn-təvəccöh [rəğbət] göstərənlərin də təşrifi mütəmənnadır [arzu edilir]. Müzakirə ediləcək məsail [məsələlər]:

1) Əhvali-hazirə [mövcud vəziyyət];

2) Təşkilat vəzifəsi və iclasda nəşət edəcək [meydana çıxacaq] məsail.

Dəmiryol hərəkətinin təcidi

Dünən Tiflislə dəmiryol hərəkəti təcidi [bərpa] edilmişdir. Saat 8-də Bakıdan Tiflisə 3 nömrəli tren rəvanə olmuşdur [yola düşmüşdür]. Dəmiryolları Türk qoşunları tərəfindən düzəlmişdir.

Firəng qoşunlarının vürudu [gəlişi]

Bakıda məlumat alınmışdır ki, Tiflisə firəng qoşunları daxil olmuşdur. Əlavə, Gürcüstanın başqa yerlərində bir firqə [diviziya] firəng piyada qoşunları yerləşdirilmişdir.

Könüllü orduda

Bakıda alınmış məlumata görə, ge-

neral Denikinın ərkanı-hərbınə [hərbi qərargahına] Müttəfiqlər hərbi mürəx-xəsliyi [nümayəndəliyi] gəlmişdir.

Ümumrusiya Hökuməti nəzdində Könüllü ordu nümayəndəliyinə mi-ralay [polkovnik] Lebedev təyin edil-mişdir.

MÜTƏFƏRRIQƏ [MÜXTƏLİF XƏBƏRLƏR]

Londradan Misirə təyyarə səyahəti

İngilis təyyarə zabitlərindən iki kişi [nəfər] rəfaqətlərində [yanlarında] ma-kinistləri bulunduğu halda, Londradan uçaraq və 2000 mil məsafə qət edərək Misirə vasil olmuşlardır [çatmışlardır]. Bunlar əsnayi-rahda [uçuş müddətində] petrol almaq üçün yalnız iki dəfə yerə enmişlərdir.

BAKİ ŞƏHƏR İDARƏSİ ƏRZAQ ŞÖBƏSİ

Tərəfindən aşağıdakı çörəkçi dükanla-rına arpa unu buraxılıb, camaata girvən-kəsi 2 manatdan çörək satılacaqdır.

Beli qorodda:

Müstəhlik cəmiyyəti – “KÇNİTO”

Müstəhlik cəmiyyəti – “Şibayev”

Çornı qorodda:

Müstəhlik cəmiyyəti – “Nobel”

Bayılovda:

Bayılov şosesində 84 – Kiriyaqidinin dükanı

Bayılov şosesində 84 – Hüseyin Fərəc oğlu

Şəhərdə:

Şamaxinski 15 – “Qretsiya”

Şamaxinski 26 – Şeremetyev
Krasni krest caddəsində 18 – Popon-dopullo

Merkuryevski caddədə 19 – İvanov

Krasnovodski caddədə 39 – Eftivulis

Nijni Priyut caddəsi Krasnovodski

küncündə 144/53 - Komişidi

Çadrovı və Tatarski caddələrin küncün-də – Xristopulo

Vodovozni caddədə 10/12 – Eliftiriadi

Balaxanski 84 – İqropullo

6-ıncı Zavağzal Poroxovoy caddənin küncündə 12/22 – Kirakosyans

Stanislavski caddə 66 – Xaçaturyans

Stanislavski caddə 97/99 – Ovanes-yans

Şaxski caddə 35 – Məşhədi Abdulla Abutalıb oğlu

Bolşoy Morskoy Balaxanski caddənin küncündə 80/45 – Faqurin

Bolşoy Çəmbərəkənd caddəsi 83 – İbad Abdulla oğlu

4-üncü Qanlıtəpə Tatyanski caddə küncündə – Avakov

Aleksandro-Neovski sırada – İsmayılov

Sabunçuda:

Dmitriadi (Kazak çörəkçi dükanı) – Cavadovun 92 nömrəli evi

Zabratda:

Volçkinski caddədə Kərimovun 43 nömrəli evində Məhəmmədrəsul Ağarza oğlunun dükanı

Aşağıdakı dükanlar çörəyi yarısı arpa və yarısı buğda unundan pişirib 3 manat 60 qəpikdən satacaqlar:

Kolyubakinski caddə 29 – Lipiridi

Çelyayev Aleksandro-Neovski sıra – Lipiridi

Krasnovodski və Kamenitsi caddənin küncündə Pivovarovun dükanı

Bakı Şəhər İdarəsi Ərzaq Şöbəsi

6/1

ƏRAZİ VƏ DÖVLƏT ƏMLAKI NƏZARƏTİNDƏN

Bununla ümuma elan olunur ki, Ərazi və Dövlət Əmlakı nazirinin qə-rardadına binaən [görə], Azərbaycan Cümhuriyyəti təhti-idarəsində [idarəsi altında] olan Bakı quberniyası, Cavad uyezdi, Muğan səhrasının yerləri işbu il müddətində, yəni 1919 kanunu-əvvəlin [dekabrın] 31-inə kimi **müzayidəsiz [hərracsız] (torqsuz) olaraq əkin əkmək üçün** ancaq kənd cəmiyyətlərinə, onların üzvlərinə və kəndlilər zəhmətkeş şirkətlərinə [kəndlilərin qurduqları əmək birliklərinə] icarəyə veriləcəkdir.

Bu yerlər işbu elandan 15 gün müddətinə kimi, yəni 5 kanunu-əvvəl tarixinədək Cavad uyezdi Petropavlovka (Qalaqayın) kəndində Muğan səhrası mühəndis[i] P. N. Klimenkonun təhti-sədarətində [başçılığı altında] xüsusi heyət tərəfindən icarəyə veriləcəkdir.

Müəyyən vaxtdan sonra yerlər müzayidəsiz icarəyə verilməyəcəkdir. Muğan səhrası yerlərini icarəyə götürmək arzusunda olan kənd cəmiyyətləri, üzvləri və zəhmətkeş kəndlilər şirkətləri kanuni-əvvəl[in] 5-indən gec olmamaq şərti ilə bu barədə də Petropavlovka (Qalaqayın) kəndindəki xüsusi heyət sədri mühəndis Klimenko cənablarına ərizə pişnihad [təqdim] edib arzu etdiyi yerin məhəllini [yerini] və miqdarını göstərməlidir.

Yerlər 50 desyatin və yuxarı miqdarda əlahiddə qitələrlə [ayrı-ayrı hissələr halında] icarəyə verilir. Bunların məhəlli [və] hüddudu [yeri və sərhədi] xüsusi planda nişanlanmışdır. Həmin planı Petropavlovka (Qalaqayın) kəndində xüsusi heyət sədrində görmək mümkündür.

Qitələri hissə ilə də icarəyə verməyə

xüsusi heyət nazir tərəfindən müvəkkildir.

İcarə haqqı üç növlə veriləcəkdir:

1. Pul ilə – hər desyatınə 11 manat olmaq şərti ilə;

2. Mal ilə – əkiləcək yerin məhsulundan əkin növünün hər desyatın[in]dən bu qərar ilə:

1) Buğda və yaxud noxud əkilərsə 5 put

2) Arpa və qarğıdalı əkilərsə 2/7 put

3) Pambıq əkilərsə birinci məhsuldan 3 put

4) Darı əkilərsə 10 put

5) Küncüd əkilərsə 3 put

Hərgah kartof və bağça əkilərsə, əvəzinə yuxarıda yazılan məhsulat verməlidir.

3. Su pulu – hər desyatınə 25 rublə.

Yer və su üçün veriləcək pul 2 qışt [hissə, pay] ilə verilir: yarısı yeri aldıqda və o biri yarısı da 1 iyul 1919-da.

İcarə haqqı veriləcək mal, məhsulat ələ gəldikdən sonra verilir. Pambıq və küncüd üçün 1 təşrinə-əvvəl [oktyabr] 1919 və qeyriləri üçün 1 iyul 1919 tarixdən gec olmamaq şərti ilə icarə haqqı xəzinəyə və yaxud xüsusi sborşçikə (pul yığan) verib, heyət tərəfindən verilmiş qəbzlər alınır.

İcarə haqqı olaraq verilən mallar isə icarədarlar tərəfindən Qaradonlu, Mürsəli, Saatlı, Qalaqayın [kəndlərində] və Salyan şəhərində vəqə dövlət ərzaq anbarlarına təhvil verilir. İcarədarlara su növbətlə buraxılıb, vaxtdan, miqdardan və məhsul növündən asılı olacaqdır. Muğan səhrasındakı yerləri icarəyə götürmüş kənd cəmiyyətləri üzvləri və zəhmətkeş kəndlilər şirkəti işbu elanda göstərilmiş və xüsusi qanunlarla elan olunmuş şərait əsası ilə xüsusi heyətlə şərtnamə bağlamalıdır. Bu

şəraitləri Ərazi Nəzarəti dəftərxanasında (Telefon caddəsində, nömrə 6), Bakı Ərazi İdarəsində (Vodovozni caddə, nömrə 8) və Gəncə Ərazi İdarəsində (Gəncə şəhərində) və Cavad, Şamaxı, Göyçay, Quba uyezdləri naçalnik və mahal pristavları dəftərxanalarında və həmçinin Qalaqayında xüsusi heyət dəftərxanasında (Muğan səhrası mühəndis dəftərxanası) görmək mümkündür.

Yuxarıda göstərilən vaxt müddətində kənd cəmiyyətlərinə, üzvlərinə və zəhmətkeş kəndlilər şirkətlərinə icarəyə verilməyən Muğan səhrası yerləri müzayidə ilə [hərracla] arzu edənlərə icarəyə veriləcəkdir. Bu barədə xüsusi elan olunacaqdır.

Ərazi naziri dəftərxanası

Hamam

İcarə verilir Yuxarı Təzəpir caddəsində “Hacı Yunis” hamamı. Arzu edənlər, Merkurievski caddədə Əşrəfovun mağazasına müraciət edə bilərlər.

Lazımdır

Türkcə və rusca bilən hesabdar (buxqalter). Ünvan: Bazarnı caddədə Qubernskinin küncündə Heydər Möhsünovun mağazası.

Doktor Krinski

Sifilis, əmrəzi-tənəsüliyyə [zöhrəvi xəstəliklər] və cild mərzinə mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi. Ünvan: Tarqovı caddədə Tağıyev qardaşlarının 10 nömrəli evində. Telefon 15-59.

263

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovı caddələrin küncündə Əşrəfovun evi, “Jorj” əksxanası. Telefon nömrə 54-44.

232

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünəs əmrəzinə [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

Burada leyli [gecə] yatacaqlarıyla qadın cərrahiyyə xəstəxanası mövcuddur.

209

Diş təbibəsi Altmanın diş müalicəxanası

Naxoşları qəbul edir saat 8-dən 1-ə kimi, 4-dən 7-yə kimi, qadınları 1-dən 3-ə kimi. Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır. Hərbiyəyə, məktəblilərə və çocuqlara külli faiz edilir.

Ünvan: Şamaxinski caddədə ev nömrə 20. Aptek qarşısında. Telefon 18-73.

245

Müdirlər:

Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şafi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

İxtar

səh. 459. “Ərbəin”: İmam Hüseyn və tərədarlarının şəhid edilməsinin 40-cı günü; hicri təqvimlə səfər ayının 20-sinə düşür.

Bakı, 25 təşrinə-sani

səh. 461. “C. D.”: bu imza Ceyhun bəy Hacıbəyliyə məxsusdur.

İngilis kralının nitqi

səh. 461. Burada söhbət kral V Corcdan gedir.

“...İngiltərə xalqının asudəliyini təmin üçün bir özül tikiji kimi böylə asan bir fəaliyyətdə onları buraxmaz...”: cümlənin bu hissəsi belə başa düşülməlidir: “...İngiltərə xalqının asudəliyinin özülünü qoymaq kimi nisbətən daha asan bir fəaliyyətdə onları tərək etməz...”

Gürcü teleqraf acentəliyindən

səh. 461. “...Arxangelskdə təzə müvəqqət hökumət təşkil edilmişdir.”: burada söhbət Şimal Vilayəti Müvəqqəti Hökumətindən gedir.

“İsmailiyə”: Ukraynanın İzmail şəhəri nəzərdə tutulur.

Royter acentəliyinin teleqrafları

səh. 462. “...Fransa Həmkarlar İttifaqının Mərkəzi Komitəsi Alman Cümhuriyyətini...”: “Alman Cümhuriyyəti” deyərək, burada Veymar Respublikası nəzərdə tutulur.

Türkiyə mətbuatı

bolşeviklər haqqında

səh. 463. “...Rusiya müsəlmanları arasında pək mötəbər bir zat tərəfindən

yazılmış...”: Burada söhbət, Yusif Akçuralıdan gedir.

səh. 465. “Həmin məktub münasibətilə «Tənin» qəzetəsi “Rusiya müsəlmanları və biz” ünvanlı baş məqaləsində...”: bu məqalənin müəllifi çox güman ki, Hüseyn Cahid Yalçındır.

Ümid ilə yaşayın!

səh. 469. “Və la təy’əsu...”: Quranın Yusif surəsinin 87-ci ayətindən bir parça. Ayənin bu hissəsi və davamı belədir: “Və la təy’əsu min rəvhillahi, innəhu la yə’yəsu min rəvhillahi illəl qövmül kafirun.” Mənası: “Allahın rəhmətindən ümid kəsməyin, çünki kafirlərdən başqası Allahın rəhmətindən ümid kəsməz.”

“Böyük Hamidin...”: Türk şairi Əbdülhaq Hamid nəzərdə tutulur.

səh. 470. “Ümmid ilədir bükəyi-ətfal”: “Uşaqların ağlaması ümid ilədir; uşaqlar ümidlə ağlayar.”

Hərdənbir

səh. 471. “Bir naxoş”: Bu imza Məmmədəli Səfərova məxsusdur.